

בעת העבודה, לא נתפגל הקרבן בכך, כי רק עבודה בהכשר מפגלת.

לב-א **בחלק השני**, מבארת המשנה כמה אופנים שבהם ניתן להכשיר את הפסול שנעשה בעבודת הקבלה:

א. וכולן, כל הפסולים לעבודה, **שקיבלו את הדם**, אפילו קיבלוהו במחשבת פסול, שקיבלוהו במחשבה על מנת לאכול את בשר הקרבן או להקטיר את אימוריו **חויץ לזמנו**, **וחויץ למקומו** — לא נתפגל הקרבן מחמת מחשבתם, שהרי הם אינם כשרים לעבודה של קבלת הדם, ואין הקרבן יכול להקבע בפיגול אלא אם הוא נעשה במחשבת פיגול של אנשים הכשרים לעבודתו. ומשום כך, **אם יש דם הנפש**, שנשאר דם הממשיך ויוצא מגוף הבהמה, **יחזור כהן הכשר לעבודה, ויקבל את הדם הנותר היוצא מצואר הבהמה, וימשיך הכהן הכשר הלאה בשאר עבודות הקרבן**.¹ אך אם כהן כשר יחשב מחשבת פיגול בעת קבלת הדם, נתפגל הקרבן במחשבתו, ולא יועיל לחזור ולקבל את שאר הדם במחשבה כשרה, כי הקרבן כבר נפסל.

ב. קיבל הכהן הכשר לעבודה את הדם, ונתן את הדם למי שפסול לעבודה [ונתניה זאת נחשבת כהולכת הדם], לא נפסל הדם והקרבן בהולכת הפסול, אלא יש אפשרות לתקן את ההולכה: **יחזיר הפסול את הדם לכהן הכשר, וימשיך הכהן הכשר בעבודותיו**.²

בחלק השלישי מבארת המשנה את האפשרויות להכשיר פסול שנעשה בעבודת ההולכה:

א. קיבל הכהן הכשר את הדם בימינו, ביד ימינו [כפי ששנינו לעיל טו ב, שקבלה בשמאל פסולה], **ונתן את הדם לשמאלו**, לידו השמאלית — **יחזיר לימינו, וימשיך בעבודותיו**.

ב. קיבל את הדם בכלי קדש, ונתן את הדם לכלי חול — **יחזיר לכלי קדש**. והדם כשר, וימשיך בעבודותיו.

ג. נשפך הדם לאחר שנתקבל בכלי קדש מן הכלי על הרצפה, ואספו, כשר³ הדם להולכה

ויקבל, כיון שכבר חל הפסול.

2. לעיל יד ב מבואר בגמרא שאם הולכה שלא נעשתה ברגל אלא בהושטה בלבד נחשבת הולכה, אין צריך הפסול להחזיר לכשר, כיון שבהושטת הכשר לפסול נתקיימה כבר עבודת ההולכה בכשרות. אלא כוונת המשנה לומר, שיחזור הכשר לצד המזבח, ויטול את הדם מיד הפסול.

3. מדייק השפת אמת, ממה שכתבה המשנה "כשר" ולא כתבה "אספנו" [כפי שכתבה בדין

שלא תועיל מחשבת הזר על זריקת הכהן, כיון שהכהן הזורק לא ישמע לו לזרוק חוץ לזמנו. ומכל מקום כתב, שיתכן להעמיד המשנה דווקא במחשבת שלא לשמו, שבוה אף הזר פוסל במחשבה.

1. באבי עזרי [תליתאה, הלכות ביאת מקדש, א' הלכה ז'] הוכיח מדין זה שיחזור הכשר ויקבל, שאין עבודת הפסולין הללו פוסלת, אלא החסרון הוא בכך שלא נעשתה העבודה בהכשר, כי אינה כשרה אלא בכשרים לעבודה. כי אם נאמר שעבודתם פוסלת, לא יועיל מה שיחזור הכשר

או נתן את הדמים הניתנין למטה מחוט הסיקרא למעלה, [או] ואת הניתנין למעלה מחוט הסיקרא נתן למטה. [או] ואת הניתנין בפנים ההיכל נתן בחוץ, על גבי מזבח החיצון, [או] ואת הניתנין בחוץ נתן בפנים.

בכל אלו לא עלתה לו זריקה. אך לא נפסל הקרבן בכך.⁶ ולכן, אם יש דם הנפש עוד בבהמה, יחזור הכשר ויקבל את הדם הנותר, וימשיך בעבודותיו.⁷

ולזריקה על גבי המזבח, משום שכבר נתקדש הדם,⁴ ואין הרצפה פוסלתו אלא אם נשפך הדם ישר מצואר הבהמה על הריצפה, קודם קבלה.⁵

ומסיימת המשנה בחלק הרביעי, באופן שאפשר להכשיר עבודת פסול שנעשתה בעבודת הזריקה.

נתנו [הפסול לעבודה] את דם הקרבן על גבי הכבש, שאינו מקום מתן דמים, או שנתנו הפסול לעבודה את הדם שלא כנגד היסוד,

נתן לשמאלו שיחזירנו לימינו], משמע שלכתחילה לא יאספנו, ורק בדיעבד, אם אספו, כשר. וכתב, שהיה מקום לומר שהטעם הוא משום שאין זה דרך כבוד לאוספו מהרצפה, אלא ישחוט בהמה אחרת. אולם הביא את דברי התוס' לקמן [לד ב] הסוכרים שיש מצוה לאסוף את הדם. וכתב לחלק, שכוונת התוס' היא רק באופן שנשפך כל הדם. אבל אם נשאר עוד דם בכלי, לא יאסוף לכתחילה. ולפי זה נמצא, שמשנתנו האומרת לשון שיאספנו בדיעבד, עוסקת באופן שלא נשפך כולו. אלא שהקשה, כיצד יועיל שיאספנו, הרי בשעה שנשפך הדם לרצפה הוא נדחה מזריקה, וחל בו דין דיחוי, שאינו חוזר ונראה. ואמנם בגמרא לקמן מבואר כי במקום שבידו לתקן הדבר אינו נעשה דחוי. אבל כתבו שם התוס', שזהו רק במקום שיש מצווה לבטל הדיחוי, ואם כן, במקום שנשפך מקצת הדם, שאין מצווה לאוספו, הרי הוא נעשה דחוי. ותיירן, יתכן שלא נעשה הדם דחוי אלא אם נשפך כולו. אבל כשנשפך מקצתו לא נעשה מקצת זה דחוי.

5. המקדש דוד [סימן ז ד] מסתפק, אם נשפך הדם [ואבד] לאחר שכבר נתן מתנה אחת על המזבח, האם יכול לקבל שוב דם הנפש ולתת את שאר המתנות, או שמא מאחר וכבר כיפר במתנה אחת, שוב לא יכול לקבל את יתר הדם, כיון שאין קבלה לאחר זריקה. והשפת אמת [לעיל כו ב] כתב, שאין מועיל לקבל אחר שכבר נתכפר במתנה אחת.

6. אם נאמר ש"זריקה שלא במקומה" דינה כזריקה במקומה [כמבואר לעיל כו ב], הרי כאן, שנעשית זריקת הדם על ידי מי שפסול לעבודה, היא אינה נותנת דין "שיריים" לדם הנותר, אלא עדיין ראוי הוא הדם הנותר לזריקה. ואם זריקה שלא במקומה אינה נחשבת כזריקה במקומה, הרי אין לדם הנותר דין "שיריים", וראוי הוא לעבודה. עיין רש"י, ויבואר בגמרא.

7. דין זה כאמור, הוא דווקא בזריקת פסול, אבל

4. בביאור דין זה, כתב האבי עזרי [תניינא סוטה ד יב], שעיקר דין הדם בכלי, הוא שיתקבל בו, שבכך מתקדש הדם, ושיעשו בו ארבע

גמרא

שנינו במשנה, בחלק הראשון: כל הפסולין ששחטו, שחיטתן כשירה.

ומדייקת הגמרא: ממה שנאמר "שחטו" ולא נאמר "כל הפסולים שוחטין", משמע כי רק **דיעבד, אין**. אבל **לכתחילה, לא** ישחטו הפסולים.

ורמינהו סתירה לכך ממה ששנינו במסכת יומא [כז א], ובתורת כהנים:

דתניא, כיון שאמרה תורה בעבודת השחיטה **"ושחט את בן הבקר"**, ולא אמרה **"ושחט הכהן"**, משמע שעבודת **שחיטה בזר, כשרה**. ומכאן גם למדנו **שהשחיטה כשרה בזרים, ובנשים, ובעבדים, ובטמאים**. ולא רק בקדשים קלים, אלא **אפילו בקדשי קדשים**.

שמה תאמר, **או אינו כשר לשחוט אלא בכהנים?**

תשובתך, **אמרת: וכי מאין באתה לומר שצריכה השחיטה להיות דוקא בכהן? והרי לא הוזכר בשחיטה "כהן"**, ולכן אפילו זר כשר בה!

שמה תאמר עוד, שיש לדון: **מכלל שנאמר "ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח"**, והיינו ש"כל דבר המזבח" מחייב כהונה, היה מקום לומר, **יכול, אף בשחיטה צריך דווקא כהן?**

תשובתך, **תלמוד לומר "ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם אליו"**. ממה שנאמר **"כהן"** בקבלה ולא בשחיטה, למדנו כי רק **מקבלה ואילך** היא מצוות כהונה, ולא קודם לכן. ובכך לימד הכתוב **על השחיטה שכשרה בכל אדם**. עד כאן לשון הבריייתא.

ומשמע מהבריייתא הזאת שלימד הכתוב שהשחיטה כשרה לכתחילה⁸ בכל אדם, ואפילו בזר. ואילו מלשון משנתנו דייקנו שהפסולים, ובכללם הזר, כשרים רק בדיעבד!?

ומתרצינן: גם התנא של המשנה סובר, כי **הוא הדין דאפילו לכתחילה נמי רשאי הזר לשחוט**. אלא, **ומשום דקא בעי התנא למיתנא, לשנות במשנה גם כן את דין הטמאים**, ששחיטתם כשרה, **דלכתחילה דינם הוא שלא ישחטו משום גזירה שמה יגעו בכשר הקרבן ויטמאוהו**. לכן **תנא** לשון **"ושחטו"**, בלשון דיעבד.

רק במשנה, שנאמר בה לשון **"שחטו"** שהוא דיעבד, יש הכרח לפרש את הלשון כשרה שאף הוא בדיעבד. אבל בבריייתא, שלא נאמר בה לשון **"שחטו"**, הרי בסתם יש לפרש את לשון **"כשרה"** שהוא לכתחילה. עוד תירץ, שעיקר קושיית הגמרא היא, מאחר ולמדנו מן הפסוק שהשחיטה כשרה בטמאים, מנין לרבנן לפוסלה לכתחילה.

זריקת כשר באופנים אלו נתבארה לעיל במשנה [כז א], ובגמרא שם.

8. הקשה השפת אמת, הרי גם במשנה נאמר לשון **"שהשחיטה כשרה"**, על אף שזהו רק בדיעבד, כפי שדייקה הגמרא מלשון **"שחטו"**. ואם כן, מנין לה לגמרא שלשון **"שהשחיטה כשרה"** האמור בבריייתא הוא לכתחילה? ותירץ,

ומקשינן: וכי **טמא** ששחט **בדיעבד**, שפיר דמי? וכי שחיטתו כשרה?!?

ורמינהו סתירה לכך מהא דתניא: נאמר בפרשת עולה [ויקרא א] "ופמך ידו על ראש העולה", ונאמר בסמוך לו "ושחט את בן הבקר לפני ה'" הקיש בכך הכתוב סמיכה לשחיטה, ללמדך, מה **סמיכה** אינה נעשית אלא **בטהורים** [כפי שיתבאר בהמשך], אף שחיטה אינה כשרה אלא **בטהורים**!?

ומתריצין: אין זה היקש, שהרי דין זה שאין סמיכה נעשית בטמאים, אינו משום שהתמעטו הטמאים מסמיכה, אלא משום שאין באפשרותם להכנס לעזרה ולסמוך. ולכן, היקש זה, הבא לאסור טמאים מלשחוט, בהכרח שהוא רק אסמכתא **מדרבנן**, לגזירה שגזרו חכמים שהטמא לא ישחוט שמא יגע בבשר הקרבן ויפסלהו.

ומקשינן: מאי שנא **סמיכה**, שאמרת כי אף ללא גזרת חכמים שמא יגעו בבשר אין סומכים אלא הטהורים ולא הטמאים, משום שלמדת זאת ממה **דכתיב** בשחיטה "לפני ה'", והיינו בפנים העזרה, ומאחר והדין הוא לשחוט תיכף לאחר הסמיכה, לכן אין לעשות את הסמיכה בחוץ והשחיטה בפנים, אלא אף הסמיכה דינה להיעשות בפנים,

"לפני ה'".⁹ וכיון שהטמאים אסורים להיכנס לפנים, אין הם יכולים לסמוך.

שחיטה נמי, הרי הכתיב בה עצמה "לפני ה'"! וכיון שאין הטמאים רשאים להכנס לשחוט ולקיים את מצות התורה לשחוט את הקרבן לפני ה', הרי הם התמעטו משחיטה מן התורה, ומדוע הוצרכו חכמים לאסור שחיטתם משום גזרה?

ומתריצין: לא התמעטו הטמאים משחיטה מן התורה לגמרי, כי אפשר לו לטמא לעמוד מחוץ למקדש, ולשחוט את הקרבן העומד בפנים, על ידי דעביד סכין ארוכה, ושחיט בה הטמא מבחוץ. ונחשבת שחיטה זו שהיא "לפני ה'" על אף שהשחט עומד בחוץ, כיון שהקרבן הנשחט עומד בפנים, ולכך הוצרכו חכמים לגזור שלא יעשה כן.

ומקשינן: **סמיכה נמי**, מדוע אין הטמאים סומכים, והרי אפשר להם לסמוך מבחוץ על ידי דמעיל הטמא ידיה, שמכניס את ידיו בלבד לתוך העזרה, ופמיך על הקרבן העומד בפנים!?

ומתריצין: קסבר תנא זה כי ביאה למקדש במקצת הגוף, שמה ביאה. ולכן אסור לאדם טמא להכניס אפילו רק את ידיו בלבד,

בדיעבד, כיון שהוא דין בסמיכה שצריכה להיות לפני ה'. אבל לרש"י, הסובר שלא נאמר דין לפני ה' בסמיכה, וכל ענינו הוא שעל ידי כן יתאפשר לשחוט תיכף ומיד לאחר הסמיכה, הרי שאין זה מעכב, ובדיעבד אם שחטו לאחר שסמך עליו בחוץ כשר. אבל אם סמך בחוץ, הרי לכתחילה, קודם שחיטה יש לחזור ולסמוך לפני ה' בפנים. כיון שדין תיכף לסמיכה שחיטה הינו

9. רש"י ביאר, שדין סמיכה "לפני ה'", הוא משום שצריך להיות תיכף לסמיכה שחיטה. אך בתוס' [ד"ה מאי שנא] כתבו, שיש ללמוד דין הסמיכה לפני ה' ממה שנאמר בעולה "יקריב אותו לפני ה' וסמך ידו". ועיין בדבריהם שרש"י עצמו מסתמך לקמן על דברי הכתוב בפר כהן משיח "לפני ה' וסמך". וכתב הליקוטי הלכות, שלדברי התוס', דין הסמיכה לפני ה' מעכב אף